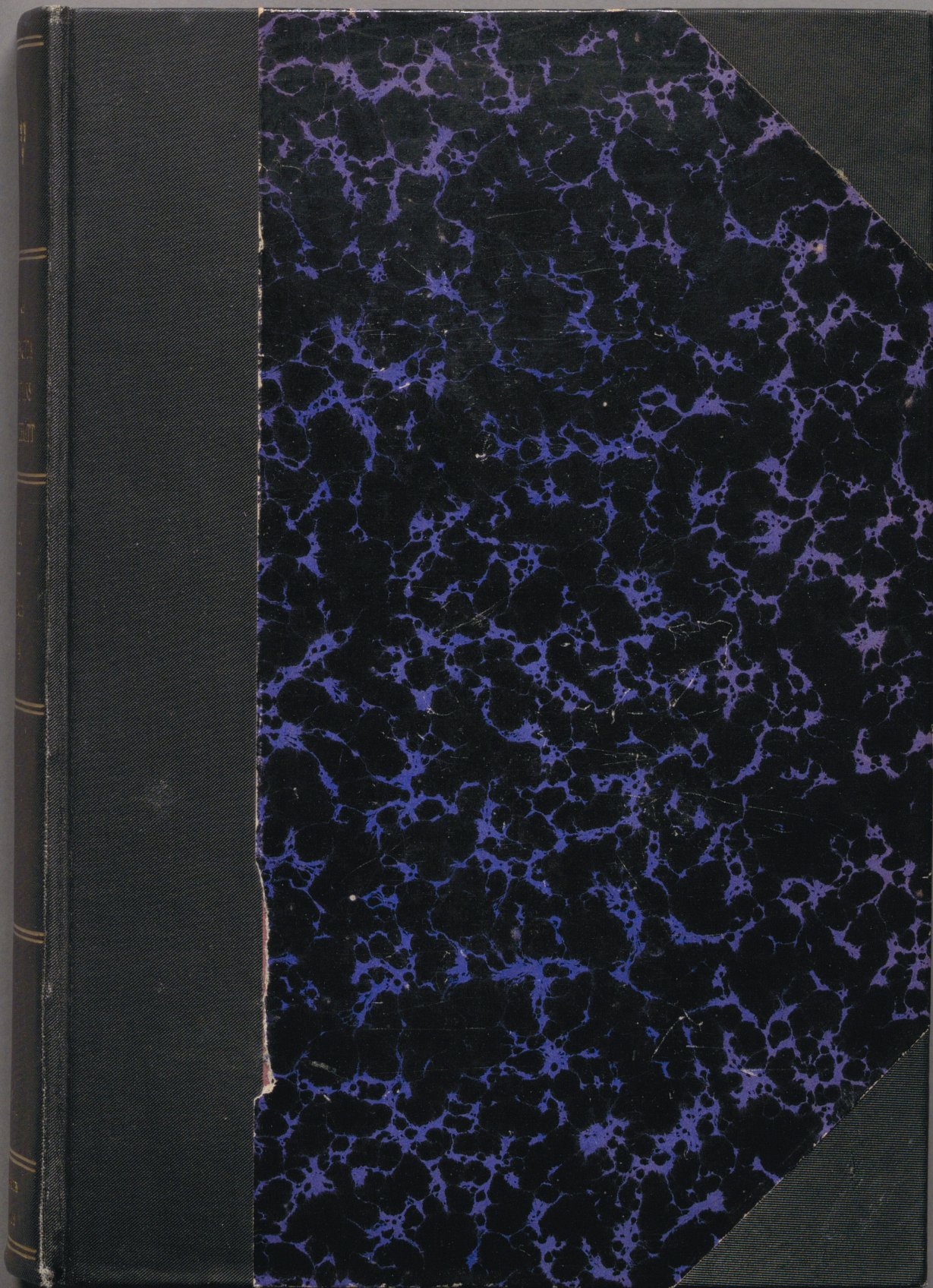

Om den gifta kvinnans eganderätt H. 1

54 D

National Library
of Sweden

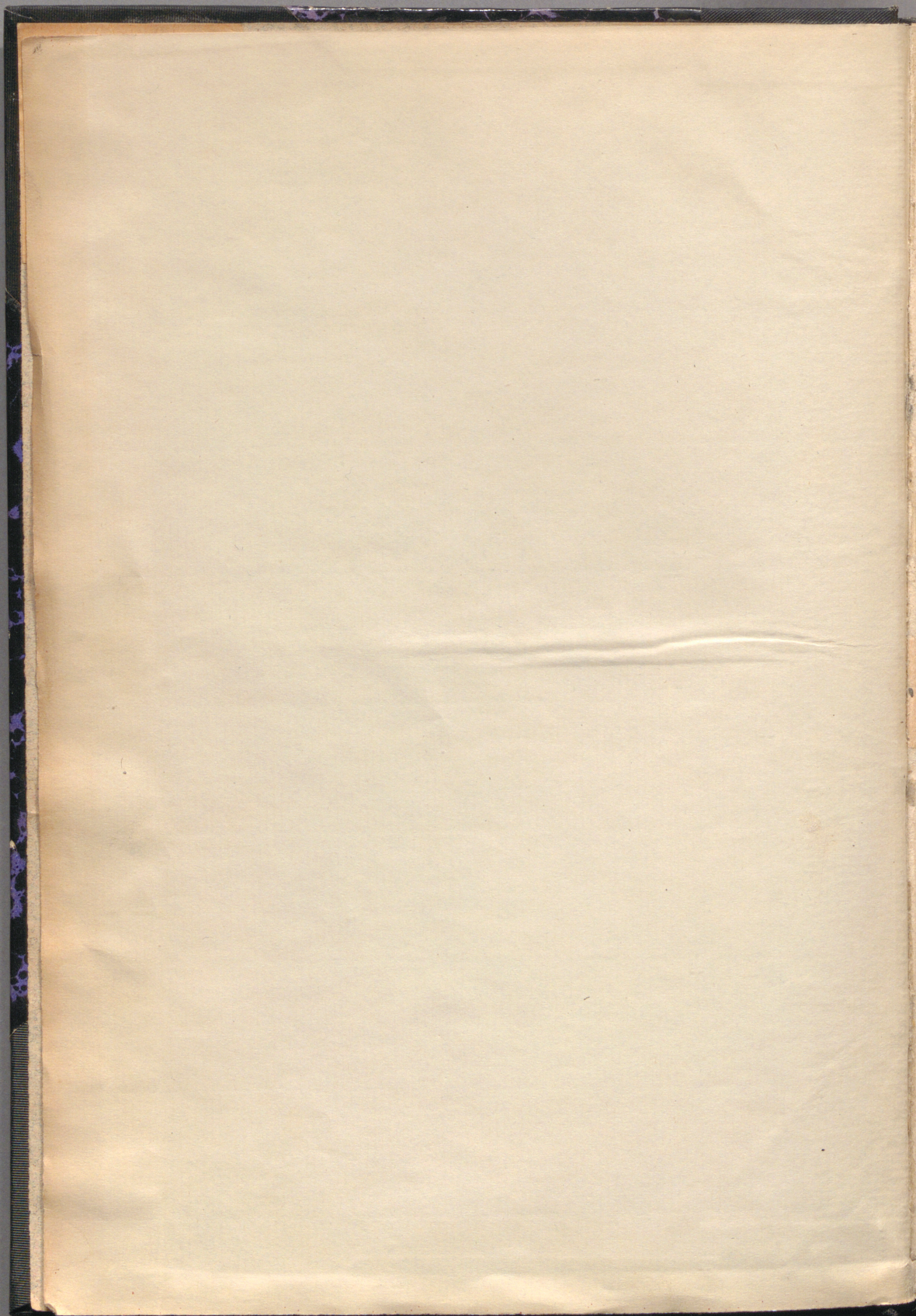

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Polit. ekon
Kvinnofr.

Ägandeatt

jag frångå mina söner för att rikta mina mågar?" frågade sig riddarhusets mäktiga magnater, troligtvis då utan aning om att mågens rättighet öfver dotterns arf någonsin skulle kunna ifrågasättas. Detta var på 1840-talet. Icke långt derefter började inom riksdagen enstaka röster höja sig för att bringa under diskussion det redan år 1825 af lagkomitén väckta förslaget om ogift qvinnas myndigblifvande vid viss ålder. Att äfven denna fråga var en af dem, som icke kunde falla, bevisas bäst genom den ihärdighet, hvarmed den, under en eller annan form, oupphörligen, riksdag efter riksdag framträdde, tills den slutligen, i början af år 1860, gick igenom, i trots af både högsta domstolens och hofrätternas afstyrkande utlåtanden.

Det vilkor om anmälan inför rätta, som i början ansågs nödvändigt att bibehålla, bortföll äfven efter några få år. Skada blott, att steget ej togs fullt ut. Sedan ogift kvinna fått sig tillerkänd samma rättighet att blifva myndig, som mannen, synes intet skäl vara förhanden hvarföre denna rätt ej skulle få tillfalla henne vid samma ålder som honom, d. v. s. vid 21 år. Ingen torde bestrida, att mannen utvecklas senare än kvinnan. Vid 21 års ålder är han vida mera omogen än hon; ja, icke sällan händer, att han ännu då är skolgosse, under det att hon redan är maka och mor. Men utom det oriktiga i sjelfva saken kan detta qvinnans sena myndigblifvande äfven för henne medföra praktiska olägenheter, genom att hindra hennes fria val af yrke eller studier. Vid 25 år är det i allmänhet för sent för henne att börja en längre kurs, ifall målsman förut lagt hinder därför. Att blifva myndig vid 21 års ålder torde derföre vara lika berättigadt och af behovet påkalladt för kvinnan, som för mannen.

En annan kvarleva från gamla tider, som vi här helt hastigt och i förbigående vilja vidröra, är äfven giftomannarätten, hvilken icke är så oskadlig, som man vid flygtigt påseende kunde tycka. Inom de högre klasserna torde väl förbud emot giftermål från giftomannens sida sällan ifrågakomma; men bland allmogen förekomma deremot ofta sådana, vanligen förestafvade af egennyttan och vinstbegär. En utväg emot giftomannarättens missbruk äger man visserligen genom att hänskjuta saken till domstol; men en annan finnes äfven, hvilken bland allmogens döttrar tyvärr lärers stundom tillitas, nämligen den, att göra giftermålet till en nödvändighet. Bibehållandet af giftomannarätten tyckes sålunda innebära en indirekt upp-

muntran till osedlighet, ett förhållande, som borde tillräckligt tala för dess upphäfvande.

Då nu qvinnan ernått myndighet och derigenom större frihet att egna sig åt handel och andra yrken, blef kretsen för hennes verksamhet småningom alltmera utvidgad. Konst-akademien, äfvensom musikaliska akademien och slöjdskolan öppnade för henne sina länge stängda salar och inbjödo henne till fri täflan; post- och telegraf-byråer, kartritningsverk, sparbanker m. fl. funno, att vissa platser med fördel kunde fyllas af den mindre högt lönade, men kanske mera flitigt arbetande qvinnan och, såsom en följd af enskilda, ifriga bemödanden, öppnade slutligen äfven staten för henne ett "seminarium till bildande af lärarinnor". Det skulle föra oss allt för långt att här i detalj uppräknat allt hvad som vidare blifvit gjordt i detta hänseende. Vi vilja blott ännu erinra om upprättandet af folkskole- och småskole-läraryrkesseminarier; om rättigheten för qvinnan, att bekläda rit- och musikleäroplatser i statens elementarläroverk; om inbjudningen till Stockholms-högskola, gällande såväl för qvinnan som för mannen; om rättigheten att taga maturitets-examen vid rikets båda universitet, samt slutligen om den sista vackra seger öfver misstro och fördomar som blifvit vunnit derigenom, att rättighet medgifvits qvinnan, att efter förut-gagna prof utöfva läkareyrket, ett framsteg, om hvilket en af våra politiska skriftställare med rätta säger att "det är ett faktum, som man för några årtionden sedan på många håll skulle ha betraktat såsom början till en verldskatastrof och hvilket nu blifvit fulländadt på ett helt och hållet normalt sätt såsom hvarje annan, ur sakförhållandenas logik sig utvecklande tilldragelse".

Men, ju klarare ljus, ju skarpare skugga. Vid alla dessa "samhälls-omstörtande nyhets-makerier", hvilka dock, utan spår af de otaliga, förutspådda, olyckliga följderna helt lugnt hafva blifvit genomförda, hafva likväl den gifta qvinnan och hennes intressen blifvit — om ej rent af förgättna, — så dock ständigt skjutna åt sidan och befinna sig derföre nu i en ställning, som i många fall står i en besynnerlig och skarp kontrast till nutidens anda och till det lif, som rör sig rundtomkring henne. I samma mån den ogifta qvinnans ståndpunkt höjes och hennes utsigter vidgas, i samma mån torde det dock blifva svårt, om icke omöjligt, att längre kvarhålla den gifta qvinnan i ett beroende, hvars motstycke, för att begagna Stuart Mills starka

uttryck, påträffas endast i förhållandet mellan slafven och slafvegaren. Att denna fråga så länge kunnat undanskjutas är väl dock icke svårt att förklara. Äfven nu finnes ett parti, som ingenting lärt och ingenting glömt, som anser hvarje försök att röra vid giftermåls-balken såsom ett helgerån och för hvilket hvarje steg till ett tidsenligt ordnande af äktenskapets ekonomiska förhållanden innebär ett kullstörtande af familjen och staten. Att frivilligt afstå från någon del af sin makt har ju, utomdessa, alltid visat sig vara det svåraste af allt, för dem, som makten hafva. Rättsvisans kraf torde dock äfven här småningom och oeftergiftigt göra sig gällande, både såsom pligt och såsom fördel. Att allt förtryck är en olycka, icke blott för den förtryckte utan äfven för förtryckaren, blir ju allt mera insedt och erkänt. Och att egandet af fri- och rättigheter icke alltid innebära deras missbruk synes ju framgå af hvad som ofvan blifvit sagdt om den svenska ogifta qvinnans förbättrade ståndpunkt. Den svenska gifta qvinnans ställning inför lagen innebär i sjelfva verket en skriande orättvisa, som blott torde behöfva rätt inses för att blifva behjertad och afhjelpat.

Genom stadgandet om mannens målsmanskap för hustrun upphör hon i sjelfva verket att inför lagen finnas till. Hon ställes derigenom på samma rättslösa ståndpunkt, som barnet, brottslingen och idioten. I alla andra fall synes lagen vara skrifven för att skydda den svagares rätt mot den starkares våld; men i giftermåls-balken är förhållandet omvänt. Der är det den starkare parten, lagstiftaren, rättsinnehafvaren, som på alla sätt söker värna sig emot den rättslösa, utom lagen stående, svagare parten. Men att lag och rätt icke alltid äro liktydiga kan man inse med hjälp af det vanliga, sunda människoförståndet äfven utan att vara hemmastadd i lagbud och lagtermer. Föröfrigt torde uttrycken: giftorätt, äktenskapsförord, morgongåfva m. fl. d. för de flesta vara blotta ord, om hvilkas egentliga betydelse man i det dagliga lifvet ej behöfver göra sig underrättad; ett påstående som gäller icke blott den qvinliga, utan ofta äfven den manliga delen af samhällets medlemmar.

Sedan qvinnan vid trolofningen sagt sitt *ja* erfordras, med det enda undantag, som gäller fideikommiss eller annan fast egendom på landet, aldrig mera hennes skriftliga eller muntliga bifall eller samtycke vid någon laglig åtgärd. Äfven om hon förut varit myndig att öfver sig och sitt råda och detsamma förestå, har hon i och med detta *ja* återgått till fullkomlig omyndighet

och fullständigt beroende, en besynnerlig motsägelse, då det eljest borde tyckas, som iklädde hon sig med detta *ja*, såsom maka och moder, kvinnans heligaste pligter och rättigheter.

Det kan invändas att hon äfven i vårt land har rättighet att medelst paktum tillförsäkra sig skydd för sin egendom; men dels gäller ett sådant förord, utom i ofvannämnda fall, blott hennes gifterätt i boet; dels vinner hon derigenom ingen rätt till inkomst, ränta eller annan afkastning; dels har ock ett dylikt försigtighetsmått i den allmänna meningen fått en stämpel af chikan, af misstroende-votum mot den blifvande mannen, som denne i de flesta fall torde vara föga benägen, att godvilligt underkasta sig, såvida förslaget derom icke utgår från honom sjelf, ehuru just ett sådant afstående af hennes förnögenhet bäst borde ådagalägga hans oegennyttiga afsigter och för kvinnan vara en borgen, att det är henne sjelf och icke hennes penningar han eftersträfvat.

Sedan giftoman och brudgum, utan hennes medverkan, uttagit och inlemnat vederbörliga betyg och attester för erhållande af lysning, och vigsel försiggått, hurudan är då hustruns ställning i det nya hemmet? Det är visserligen en vacker tanke, att de tu nu blifvit *ett* och att, såsom de nu äro en vilja och en själ, så äro de ock tillsammans blott en person, att dem emellan nu finnes hvarken mitt eller ditt, utan att de hafva gemensam andel i egendom, bo och lösören samt råda och styra tillsammans öfver hem, barn och husfolk, m. m. Kunde denna vackra tanke alltid utföras i ömsesidig aktning, kärlek och förtroende, så skulle äktenskapet blifva hvad det bör vara och lagens hårda "du skall" och "du skall icke" kunde då derifrån vara aldeles bannlyst. Men olyckligtvis gestaltar sig det verkliga förhållandet ofta helt annorlunda, i det man ej rätt kan komma ut med den praktiska tillämpningen. Detta är en sanning, som, tyvärr, dagligen bevisar sig sjelft.

Så länge kvinnan genom giftermålet blott öfver gick från det ena omyndighetstillståndet till det andra, voro hennes uppfostran, sysselsättningar, medvetande och lifsriktning helt och hållet inrättade derefter, och mången gång visste hon knappt ens om hon egde något eller mycket, litet eller intet af denna världens goda, förrän möjligen nöden föll på och på ett hårdhänt sätt väckte henne ur hennes omedvetenhet. Men de mänskliga förhållandena utveckla sig i en bestämd ordning, och det som sker medför alltid sina oundvikliga konsekvenser. Detta anade

nog ock hofrätten öfver Skåne och Blekinge då den, i sitt ofvannämnda utlåtande rörande qvinnans myndighet, uttalade sig på följande sätt: "Qvinnan lemnar, efter den bestämda ordningen, beroendet under föräldrarne, för att träda under mannens målsmanskap. Hon gör det utan uppoffring, utan försakelse i sin närvarande ställning, men icke om hon, de jure, förut varit sjelffrådande och sedermera efter giftermålet återgår under beroendet. Sjelfvilligt framställer sig den frågan: "huru principen af mannens ovilkorliga målsmansrätt står tillsammans med den af qvinnans rättighet att vid viss ålder vara sjelfmyndig". Denna slutsats är fullkomligt ojäfvig och innebär en fråga, som icke längre får lemnas obesvarad, isynnerhet som den inom månet äktenskap torde framkalla en viss bitterhet, hvilken illa står tillsammans med det ofvannämnda idealet för äktenskaplig lycka.

Giftermåls-balken i vår svenska lag synes hafva till egentligt syftemål att på samma gång förklara hustrun fullkomligt oförmögen att sjelf svara för sig och sitt och likväl på allt sätt söka skydda mannen emot hennes anspråk. Men, icke nog dermed, att hon omöjligen kan åtkomma det ringaste af hans egendom; det medgifves henne icke ens någon röst vid disponerandet af hennes egen i boet medförda förmögenhet, då deremot, å andra sidan, ej en bokstaf finnes, med stöd af hvilken hon kunde försöka skydda densamma mot dålig förvaltning eller lättsinnig förskingring. Hon kan visserligen söka boskillnad om mannen bevisligen missbrukar sitt målsmanskap. Men då han aldrig är skyldig att gifva henne del af affärens ställning, och det såsom regel kan antagas, att en slösaktig man aldrig skall godvilligt göra det, huru skall hon då få veta när tiden är inne att söka rädda något, förrän allting är försent?

De vackra orden "likställighet och gemensamhet", på hvilka äktenskapet säges vara grundadt, återfinnas ingenstades i lagboken. Hvad hafva då makarne egentligen gemensamt? Egen domen? Mannen har ensam rätt deröfver. Barnen? Han har afgörande rätt i allt hvad dem rör. Hemmet? Han förflyttar och förskingrar det efter behag. Då den ene eger rättighet öfver allt och den andra öfver intet, hvar är då gemensamheten?

I giftermåls-balkens 11 kap. § 6 framträder denna olikhet skarpare, ja, nästan grymmare än någonsin. Hustru förbjödes der, att köpa eller sälja vare sig gods eller lösören utan man-

nens samtycke eller fullmakt. Om han öfvergifver henne och lemnar henne i verklig nöd, så att hon "tarfvar föda för sig och dem och kan sig ej annorlunda föda" då, men ock först då, må hon "till nödtorft sälja"; dock icke utan fränders råd och samtycke ifall fast egendom behöfver tillgripas. Så lyder hennes rätt, utan afseende på huruvida hon medfört intet, något eller allt i mannens bo, som oegentligt kallas det gemensamma boet. Mannen deremot kan, å sin sida, utan inskränkning efter godtycke förfoga öfver allting, både löst och fast som till boet hörer, äfven om hustru och barn derigenom bringas i nöd och elände.

Fakta och exempel tala oftast bättre än alla ord. Här må derföre några sådane anföras, som visa följderna af den nuvarande lagstiftningen.

En helt ung flicka, innehafvarinna af ett högst betydligt mödernearf, förlofvade sig med en man, hvilkens lefnadskostnader bevisligen vida öfverstego hans tillgångar. Före bröllopet begärde flickans fader af den blifvande mågen en uppgift på hans skulder, hvilka denne ock gaf, i det han nämnde en viss summa. Fadren, troende honom på hans ord, lät, som vanligt, flickans förmögenhet utan förord öfvergå i hans händer. Dagen efter bröllopet utbetalade den nygifte mannen till sina kreditorer fem gånger den till fadren uppgifna summan, hvilket medtog ungefär hälften af hustruns förmögenhet. Detta handlingssätt, ehuru temligen allmänt känt, stämplade dock icke mannen såsom bedräglig eller vanhederlig. Han var ju i sin lagliga rätt och begagnade sig blott deraf. En och annan ryckte väl på axlarna: men utmärkelser och värdigheter tillföll honom icke destomindre ganska kort derefter.

En annan ung flicka medförde till den fullkomligt medellose mannen en förmögenhet af mer än en half million i disponibla medel. Efter några år var alltsammans förstördt och försvunnet såsom agnar för vinden. Familjen, bestående af man, hustru och tvenne barn, erhöll då af hustruns moder en summa penningar i årligt underhåll. Äfven denna tillegnade sig mannen, i det han förklarade sig dermed möjligen kunna lefva i landsorten utan att behöfva försaka hvarken cigarrer, biljarder eller kaffe-uset. Hvad hustrun och barnen anginge, finge de nöja sig med hvad han ansåge för dem oundgängligen nödvändigt; "han skulle nog hålla hustrun kort och lära henne att hushålla med hvad hon fick".

Reflektionerna göra sig sjelfva.

Ännu i största korthet några andra, dylika fall:

En ung tjensteman, utan andra tillgångar än sin lön, gifte sig med en mycket rik flicka, och fick af sina svärföräldrar ett betydligt årligt underhåll, hvilket han dock snart nog, till allmän skandal, undandrog sin vårdslösa hustru för att offra på ett annat fruntimmer.

En hustru, som dels medfört, dels efter giftermålet ärft en högst betydlig förmögenhet och som var gift med en man, hvilken, sjelf rik, äfven sedermera genom arf fått sin egendom förökad, måste likväl af sin fader utbedja sig några hundra rdr till företagande af en, utaf läkare föreskrifven badresa.

En annan hustru, som till sin man medfört 30,000 rdr, insjuknade, men nekades af mannen nödig läkarevård och medicin, till dess hon slutligen måste intaga sängen. Hennes släktningar funno sig då föranlåtna, att taga henne till sig på det hon måtte erhålla nödig vård. Men, enär hon emot mannens vilja lemnat hans hus, nekade han alldeles att bidraga till hennes underhåll. När hon, tvenne år derefter afled, befanns, att ett inbördes testamente tillförsäkrat mannen besittningsrätt öfver hennes efterlemnade förmögenhet.

Dylika exempel kunde anföras i oändlighet. Hvar och en af våra läsare kan säkert sjelf framställa många sådane, hämtade ur det dagliga lifvet. Låtom oss derföre betrakta frågan från en annan sida. Tänk om oss t. ex. en familj, som dels genom ett sparadt kapital, dels genom familjefaderns löner eller pensioner lefver i ett ganska stort välstånd. Barnen uppväxa och döttrarna träda i gifte. Vid fadrens död upphöra alla löner och pensioner, och emedan kapitalet skall delas emellan enkan och barnen blifva enkans inkomster jemförelsevis ganska knappa. På det att modren nu fortfarande må kunna åtnjuta samma välstånd som förut, vilja barnen, under moderns lifstid, till hennes förmån afsäga sig den dem tilkommande andelen af arfvet. Sönerna kunna ock på detta sätt visa modren sin tillgifvenhet och tacksamhet. De gifta döttrarna deremot ha icke rätt att bestämma öfver ett öre af sitt fädernearf. Deras närvaro behöfves aldrig vid arfskiftet; deras bifall eller underskrift af fullmakter, qvittenser eller andra handlingar sättes aldrig i fråga. Men sällsynta torde dock de fall vara, der mågen hyser samma tillgifvenhet för sin svärmoder, som dottern för sin mor, helst när det egna intresset kommer med i spelet!

Ännu en arfsfråga vilja vi här omnämna. En äldre person ville göra ett testamente till förmån för några qvinliga släkttingar; bland dessa befann sig en, hvars man, efter att på okloka spekulationer ha förskingrat hennes arf, nu sedan flera år var sängliggande sjuk, hvarföre hustrun, biträdd af välvilliga gåfvor, genom sitt arbete ensam underhöll hela familjen, som, jemte henne och mannen, bestod af trenne barn. Testator kunde dock icke utfundera någon möjlighet, hvarigenom han kunde tillförsäkra henne arvet, utan att mannen deröfver erhöll full rätt. En muntlig öfverenskommelse träffades därför emellan testator och de andra arfvingarne i kraft af hvilken hustrun, efter testators frånfälle, genom dem skulle få uppbära ränta på ett kapital, hvilket dock först efter mannens död skulle tillfalla henne såsom egendom. Af undseende hölls dock denna öfverenskommelse hemlig, emedan testators misstroende till mannen eljest icke kunnat döljas. Hustrun fick nu således i åtta år, emottaga sin rättmätiga egendom i form af en allmosa. När, efter mannens död, arvet slutligen skulle tillfalla henne, förorsakade frånvaron af alla lagliga dokumenter både obehag och förluster; något som här nämnes blott för att visa, huru intrasslad en så enkel sak kan blifva, endast genom gift hustrus obefogenhet till eganderätt öfver något, ehvad det vara må.

Detta hustruns fullkomliga beroende af mannen, hvilket äfven hos henne försvagar den känsla af ansvarighet, som är den starkaste af alla mänskliga drifkrafter till det goda, verkar förlamande och bindande på mer än ett sätt. Meningarne kunna vara delade om lämpligheten och gagneligheten af qvinnans deltagande i skydds- och arbets-föreningar, m. m. d.; men obestridligt torde det dock vara, att qvinnan, mer än mannen, är egnad att verka i barmhertighetens tjenst. Då försynen skapade henne till maka och moder lade hon ock i hennes natur möjligheten af den hängifvenhet, försakelse och sjelfuppoftning, utan hvilka hon aldrig skulle kunna fylla detta dyrbara kall. Men just detta slags begåfning, som qvinnan eger och bör ega i så mycket rikare mått än mannen, gör henne skicklig, att i den fattiges koja utdela icke blott allmosor utan äfven, när så påfordras, ett godt råd och en kärleksfull hjälp. Men äfven här känner sig den gifta qvinnan mången gång hämmad i sin verksamhet. På mannens välvilja och förtroende beror det ju helt och hållet huru mycket eller huru litet hon får egna åt denna verksamhet af sin tid, sina krafter och sin — nej —

hans kassa. Skulle hon anse sig, genom en större utgift på en gång, kunna uträtta något väsentligt godt, så måste hans och icke hennes omdöme vara det afgörande, vore han ock för saken fullkomligt främmande. Söker hon hjälp för någon fattig i en offentlig kassa, så är hennes mellankomst der icke giltig. Äfven här torde exempel bäst tala.

En fru sökte hos allmänna fattigvården hjälp för en fattig. Förhållandet var ovanligt och af den beskaffenhet, att fattigvårdsstyrelsen ej ville skapa något prejudikat, hvarföre ansökningen afslogs; men omständigheterna voro så ömmande, att styrelsen inom sig insamlade en liten penningssumma, motsvarande ungefär det begärda understödet. Ifrågavarande fru hade gjort sig mycket besvär, insamlat alla betyg, gjort flere besök, själf i eget namn skrifvit och inlemnat ansökan, o. s. v. Men när den insamlade summan skulle lyftas, måste mannen och icke hon gifva qvitto å densamma. Hon existerade icke inför lagen, och hennes qvitto var derföre fullkomligt ogiltigt.

Ännu ett annat fall må här omnämnas. En fru, som under någon tid understödt tvenne gamla sjukliga embetsmannadöttrar, pauvres honteuses, hade genom egen och andras tillhjälp förskaffat dem medel, att för ett par sommarmånader hyra ett litet rum på en egendom på landet. Då de begge gamla emottogo den lilla hyressumman, anhöllo de att deras hjälparinna ville öka sin godhet genom att i eget namn hyra rummet. De fruktade nemligen, att afundsmän kunde inbilla andra välgörare att, då de kunde hyra sommarnöje, de ej mera vore i behof af hjälp; och den egendom der de skulle få bo, stod under arfs- eller konkurs-utredning, så att kontrakt erfordrades för hvarje lägenhet. Den ofvannämnda fruns namn under kontraktet skulle, menade de, bäst visa, att det var hon, som hade beredt dem denna fördel. Men — denna deras anhållan kunde ej villfaras. En gift hustrus namn under ett kontrakt är fullkomligt ogiltigt och olagligt så länge lagen låter det försvinna i mannens.

Hittills hafva vi endast talat om följderna af det nuvarande tillståndet inom de bättre klasserna. Men frågans egentliga tyngdpunkt ligger dock hos arbetsklassen. Der framträda dessa följder på ett sätt, som kan väcka fasa hos dem, hvilka deraf taga närmare kännedom. Endast ett par exempel må här finna plats.

En stackars kvinna var gift med en man så dålig, att han icke allenast aldrig hade kunnat behålla någon plats, utan jemväl

varit fångslad för stöld. Hustrun gick i hjelphus, arbetade snart sagdt både natt och dag, försörjde derigenom både sig sjelf, mannen och trenne barn och skulle likväl, oaktadt detta släp-samma lif, ha varit öfverlycklig om ej mannen alltemellanåt fråntagit henne hennes små besparingar och supit upp de till hyran aflagda penningemedlen. Tillrådd att söka skiljsmessa fann hon dock detta möta så många hinder och svårigheter, att hon afstod derifrån. Under 10 år släpade och trälade hon på detta sätt då mannen efter nio veckors sjukdom slutligen afled. Vid öppnandet af ett skåp, som mannen under lifstiden alltid hållit noga stängdt, fann hustrun en liten penningsumma der gömd, tillika med ett betyg, som upplyste henne om att dessa penningar utgjorde ett par månaders fattighjelp för ett af barnen, en 6-årig flicka. Välvilliga människor hade nemligen, då barnet föddes, förhjelpt hustrun till ett understöd för detsamma af 2 rdr i månaden. Ett par år förut hade mannen en dag kommit hem och sagdt "att det nu var slut med hjelpen för flickan", ty fattigvården hade nekat honom vidare understöd. Men en grannqvinna visste nu berätta för hustrun, att mannen under hela tiden derefter och ända tills han sjuknade, i hemlighet på barnets betyg låtit en annan, dålig, qvinna uttaga penningarne, hvilka han sedan dels delat med denna qvinna dels på annat sätt förskingrat, och detta oaktadt han hade sett huru den bedragna hustrun, under både sin egen och hans sjukdom, blott med yttersta svårighet hade kunnat uppehålla dem alla.

Ännu blott ett fall af samma upprörande beskaffenhet.

En qvinna af arbetsklassen, god, hederlig och arbetsam, gifte sig med en man, som hon högt älskade. Han såg bra ut och var en skicklig arbetare, men hade fallenhet för att supa. Denna last tog småningom så öfverhand, att den fullkomligt förstörde honom och gjorde honom till mera djur än människa. Han söp upp allt hvad de egde, tog allt hvad hon förtjente och miss-handlade henne slutligen så att hon nödgades lemna honom. Duglig och bra som hon var, fick hon en god befattning vid en egendom på landet, dit hon äfven fick medtaga sina tvenne barn. Hon lefde der under ett par år ett lugnt lif och hade genom sitt arbete förskaffat sig ett litet vackert bo. Men mannen sökte snart upp henne der, tog allt hvad hon hade samlat, sålde det och söp upp pengarne. Hon ville nu försöka att få skiljas vid honom; men dertill svarade han nej. *Han ville icke förlora rättigheten att taga ifrån henne allt hvad hon kunde förtjena.*

Och under det han på det grymmaste misshandlade henne, förstod han likväl att noga taga sig till vara för alla vittnen, som kunde möjliggöra en skilsmessa. Under detta förfärliga lif sjönk den arma qvinnan småningom ned i en nöd, en uselhet och en apati som ej kunna beskrivas. Hvert hon flyttade sökte han upp henne, tog hennes kläder, hennes möbler, sålde hennes strykjern — hon var tvätterska — beröfvade henne allt och uppförde sig så vildt, att en af hennes värdar slutligen en gång körde ut både honom och henne och satte de fattiga, usla kvarblifna bohagstingen på gatan. Efter detta fick hon ingenstädes bo, ty ingen ville mera hysa henne, för mannens skull.

Sådana fakta tala.

Hvem har ej mångfaldiga gånger träffat ogifta qvinnor som ingått olagliga förbindelser och som, på föreställningar om det brottsliga deri svarat: "Jag törs inte gifta mig med honom! han blir elak emot mig då, och tar ifrån mig allt hvad jag förtjenar!" Och en sådan fruktan är tyvärr allt för väl befogad, så länge mannen har rättighet att, utan vidare, tillegna sig allt hvad hustrun förvärfvar.

Det tjenar till ingenting att här mångfaldiga berättelser och exempel. Vi vilja ännu blott påpeka ett annat fall, der den rika och den fattiga hustrun dela samma öde. I palats som i koja har mannen samma absoluta rätt öfver barnen; han kan efter behag skicka bort dem eller behålla dem hemma utan att fråga efter modrens önskan eller vilja. Det är blott den ogifta modren, som rätteligen kan sägas hafva en moders makt och myndighet öfver sina barn.

Vid sistförflutna riksdag, liksom vid fyra föregående, har motion blifvit väckt af Hr L. J. Hierta i syfte, att få här påpekade missförhållanden afhjelpa. I en artikel, offentliggjord i Stockholms-posten den 23 Dec. 1870, har den välkända signaturen C. F. B. lemnat en historik öfver dessa motioners behandling och missöden inom lagutskottet. Med undantag af lagutskottets egna ledamöter och ett fåtal riksdagsmän torde icke många tiotal af hufvudstadens befolkning och ännu färre af det öfriga landets, hafva haft någon kännedom om dessa motioner. Emellertid har dock en och annan nu börjat tänka på saken och intressera sig derför. Icke så sällan hör man den inom enskilda kretsar komma på tal, och äfven dess värsta motståndare nödgas medgifva, att upphäfvandet af det öfverklagade förhållandet endast vore en handling af enkel rättvisa. I teorien erkänna de

det riktiga i hvad som nu äskas, nemligen rättighet för gift kvinna, att sjelf råda öfver hvad hon före äktenskapet egt eller hvad hon under detsamma ärfver eller förvärfver, men de anse sig icke kunna frångå det påståendet, att denna rättighet i praktiken skulle vara oklok, farlig och samhällsomstörtande samt medföra stora olyckor; en besynnerlig åsigt, då man väl får antaga, att rättandet af ett misstag eller afhjelpandet af en erkänd orättvisa icke någonsin eller under något förhållande kan innebära en olycka.

Hvarje folk bör lagstifta efter sitt eget skaplynne, bör "lyssna till det trädets susning vid hvars rot dess bo är fästadt". Det gifves dock vissa grundsanningar som borde vara gemensamma för alla folk, och på civilisationens nuvarande ståndpunkt kan man spåra ett visst sammanhang emellan de olika länderna, som förr eller senare måste göra sig gällande. Sverige-Norge och förmodligen äfven Danmark hafva den föga afundsvärda utmärkelsen, att ensamme kvarstå vid en äktenskapslagstiftning, som är en kvarleva från gamla tiders barbari och som derföre allt mindre vill passa in på nutidens åskådningssätt.

I Frankrike, och till större delen äfven i Schweiz, medgifver Code Napoléon rättighet åt kvinna, att före äktenskapet välja huruvida hon vill förbehålla sig allt eller en del, kapitalet eller afkastningen af sin förmögenhet eller om hon vill öfverlåta alltsammans åt mannen. I förra fallet är hon skyldig att med en tredjedel bidraga till utgifterna för det gemensamma hushållet.

I *Italien* kan hustrun förbehålla sig nyttjanderätt till sin förmögenhet, men ålägges då bidraga till hushållet i proportion deraf.

I *Spanien* blifver hustrun genom äktenskapet åter omyndig, men bibehåller eganderätt till sin förmögenhet, ehuru mannen är dess enda lagliga förvaltare.

I *Preussen* kan hustrun genom konvention, som må uppgöras före eller efter giftermålet, bestämma, om hon vill hafva sin egendom för enskildt eller till samfäldt bruk. I förra fallet åtnjuter hon fri dispositionsrätt deröfver; i det senare fallet åter förvaltar mannen densamma och har nyttjanderätt dertill ehuru icke oinskränkt. Kapitalet må icke utan hustruns bifall förskingras och vid fast egendoms försäljning eller förpantning fordras hennes underskrift.

För *Sachsen* gäller, i det närmaste, samma lag.

I *Österrike* är ogift qvinna myndig vid 24 års ålder och giftomannarätten afskaffad. Kontrakt kan, makarne emellan, uppgöras både före och efter äktenskapet. Det kan äfven sedermera ändras, såvida båda makarne äro öfverens och tredje person icke derigenom blifver lidande. Bland de högre klasserna behåller vanligen hvar och en sitt; hos borgare och bönder är brukligt att hafva egendomen gemensam. Finnes intet kontrakt så antages att hustrun bibehållit sin förmögenhet (i motsats till i Frankrike der, i saknad af kontrakt, gemensamhet, hvilket vill säga detsamma som mannens administration, är regel).

I *Bayern* och södra Tyskland har hvarje ort, hvarje stad, ja, stundom t. o. m. olika församlingar inom samma stad hvar sin olika lagstiftning. I väckt förslag att åstadkomma enhet dem emellan, vidhålles grundsatsen om hustruns rättighet att välja antingen hon vill sjelf ega och förvalta hvad hon medför, ärfver eller förvärfver, eller öfverlemna det åt mannen.

I *Amerika* har staten New-York sedan år 1848 infört hustruns myndighet och likställighet inom äktenskapet, utan alla konventioner och vilkor; Massachusetts, Vermont och öfre Canada voro de första stater, som följde exemplet. Sedermera hafva visserligen åtskilliga punkter i lagen blifvit ändrade och tillagda, men endast för att skydda tredje mans rätt. En särskilt välbetänkt paragraf stadgar på samma gång, att fader ej må skicka sina barn i tjenst, eller sätta dem i lära, eller på annan person öfverlåta målsmanskap öfver barnet, eller för detsamma utse förmyndare, utan modrens skriftliga samtycke. Lagen stadgar här intet i afseende på hustruns skyldighet att bidraga till hushållet. Allt hvad hon härvid gör är frivilligt och anses det sårande för mannens stolthet att antaga, det han gifter sig utan att sjelf kunna försörja sin familj.

I *England* har alltsedan 1858 pågått en strid till vinnande af reform i dess äktenskapslagar, hvilka hittills varit lika absoluta som våra. Hittills hafva dock dessa lagar ständigt kringgåtts af de högre klasserna; och det har ansetts såsom en grof försummelse om icke en qvinna med förmögenhet, antingen sjelf eller genom målsman, drog försorg om upprättande af förord vid äktenskaps ingående. Alla dithörande formaliteter voro dock mycket kostsamma, hvadan denna utväg icke kunde vara tillgänglig för medelklassen och den lägre befolkningen. Det senaste förslaget till förändring af denna lag, hvilket förlidet år utan diskussion antogs af underhuset, stödde sig på den enkla

grundsatsen, att giftermålet ej skulle inverka på kvinnans eganderätt; att hon, i allt hvad som rörde hennes egendom, skulle betraktas såsom vore hon ogift; men att de åligganden i afseende på familjens underhåll som hittills uteslutande varit mannens, nu äfven i samma mån skulle delas af henne, hvarvid förmånerna och skyldigheterna inom äktenskapet skulle blifva desamma för kvinnan som de hittills varit för mannen allena. I öfverhuset stötte denna reform på ett lifligt motstånd, och förslaget undergick der betydliga förändringar innan det antogs. Men som åtskilliga af dessa förändringar synas vara mindre väl betänkta, torde med det snaraste en fullständigare reform vara att motse. Äfven nu medgifves dock hustrun rättighet att förfoga öfver sin egen arbetsförtjenst, och antagandet af hennes oförmåga att något ega och förvalta bibehålles icke längre i den nya lagen.

Och nu torde någon fråga: Hvad är det långa talets korta mening? Hvad önsken I?

Vi önska att mannen ej, såsom nu, skall ensam hafva makt öfver allt hvad hustrun eger eller kommer att ega, lemnande henne i absolut beroende af sitt godtycke; vi önska att gift kvinna skall vara myndig, att öfver sig och sitt råda och desamma förestå utan föregående kontrakt eller förord, enär den allmänna meningen eljest fortfarande, såsom nu vid uppgörande af paktum, skulle anse hennes begagnande af sin lagliga rätt såsom ett bevis på misstroende eller ringaktning emot mannen; vi önska att modren skall rättsenligt hafva en röst med i allt hvad som rör barnens uppföstran och vård.

Vi önska denna förändring emedan vi tro, att likställighet inför lagen bäst underhåller enighet och ömsesidig grannlaghet emellan tvenne makar och att äktenskapet då först kan blifva hvad det bör vara, en förening, grundad på kärlek, aktning och förtroende och ej, såsom nu, på absolut rättighet å ena sidan och absolut lydriad å den andra. Vi vilja icke draga lagstrider och rättstvister in i äktenskapet, utan tvärtom frigöra det derifrån, i det vi låta man och kvinna inför lagen stånda samma ansvar och åtnjuta samma rätt, oberoende af om de äro gifta eller ej. Tillförsäkrar sig mannen i alla fall, samma rättigheter som han nu innehar, så blifver det ju ej sämre än förut, och hustrun har då den förmånen, att genom ett frivilligt afstående från sin egendom gifva mannen ett bevis på sin kärlek

och tillit. Hustrun skulle stiga i mannens aktning då han i henne såge en ansvarig varelse och ej, såsom nu, ett viljelöst, omyndigt, beroende barn. Sjelf skulle hon ock derigenom sporras till mera allvar och omtanke, och icke, såsom nu, aggas af den bittra, förödmjukande känsla, som en orättvisa aldrig underlåter att framkalla.

